

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ У СФЕРІ БЛАГОУСТРОЮ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

FOREIGN EXPERIENCE OF LEGAL REGULATION OF THE ACTIVITIES OF PUBLIC ADMINISTRATION SUBJECTS IN THE FIELD OF IMPROVEMENT OF SETTLEMENTS

Щербина Є. М.

Кандидат юридичних наук, доцент,
докторант кафедри публічного та приватного права,
Університет митної справи та фінансів,
м. Дніпро, Україна
ORCID: 0000-0002-7425-3866

Легеца Є. О.

Доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного та приватного права,
Університет митної справи та фінансів,
м. Дніпро, Україна
ORCID: 0000-0001-9134-8499

Yevhen Shcherbina

Candidate of Legal Sciences, Associate Professor,
Doctoral student of the Department of Administrative and Customs Law,
University of Customs Law and Finance,
Dnipro, Ukraine

Yevhen Leheza

Doctor of Law, Professor,
Professor of the Department of Administrative and Customs Law,
University of Customs Law and Finance,
Dnipro, Ukraine

Розглянуто зарубіжний досвід правового регулювання діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері благоустрою населених пунктів. Досліджено сучасні тенденції розвитку благоустрою населених пунктів, визначено проблеми міського благоустрою та ландшафту, проаналізовано досвід Сполучених Штатів Америки, Великої Британії, Італії, Іспанії, Швеції, Німеччини та Франції у реалізації сучасних ідей щодо підвищення комфорту життя громадян. З'ясовано, що питання екології, зокрема благоустрій населених пунктів, посідають важливе місце в політичній та громадській сферах життя суспільства розвинених країн. Існує широкий спектр вимог до покращення стану довкілля: соціально-економічних, санітарно-гігієнічних, інженерних, архітектурних тощо. Вони передбачають здійснення комплексу заходів, спрямованих на поліпшення екологічного стану і зовнішнього вигляду благоустрою населених пунктів та створення більш сприятливого мікроклімату, санітарно-гігієнічних та естетичних умов на вулицях, житлових масивах і в громадських місцях (парках, бульварах, скверах, площах тощо). З огляду на зарубіжний досвід вищезазначених країн, основним етапом у досягненні благоустрою міста є планування ефективної системи міського благоустрою. З'ясовано, що основним напрямом розвитку системи благоустрою в цих країнах є розвиток систем озеленення, відповідно до яких такі території класифікуються за рівнем озеленення та оновлюються і вдосконалюються відповідно до затверджених типових планів розміщення доріг, зелених насаджень, велодоріжок тощо. Автор аналізує сучасну світову практику публічного управління у сфері благоустрою міст та визначає, що у світі вже сформована чітка система організації, координації та контролю за виконанням робіт між владою та громадянами відповідно до існуючих потреб. Це є прикладом належної співпраці між владою та громадянами і передумовою для українських міст розробити власний підхід до благоустрою міст та сформуванню можливого сценарію визначення основних проблем у цій сфері.
Ключові слова: зарубіжний досвід; благоустрій населених пунктів; публічне адміністрування; світовий досвід; суб'єкт владних повноважень.

The foreign experience of legal regulation of the activities of public administration subjects in the field of improvement of settlements was considered. Modern trends in the improvement of settlements were studied, the problems of urban improvement and landscape were determined, and the experience of the United States of America, Great Britain, Italy, Spain, Sweden, Germany, and France in the implementation of modern ideas for improving the comfort of citizens' lives was analyzed. It has been found that the issues of ecology, in particular the improvement of settlements, occupy an important place in the political and public spheres of society in developed countries. There is a wide range of requirements for improving the environment: socio-economic, sanitary-hygienic, engineering, architectural, etc. They provide for the implementation of a set of measures aimed at improving the ecological condition and the appearance of the improvement of settlements and creating a more favorable microclimate, sanitary, hygienic and aesthetic conditions on streets, residential areas and in public places (parks, boulevards, squares, squares, etc.). In view of the foreign experience of the above-mentioned countries, the main stage in achieving the improvement of the city is the planning of an effective system of urban improvement. It was found that the main direction of the development of the landscaping system in these countries is the development of greening systems, according to which such areas are classified according to the level of greening and are updated and improved in accordance with the approved standard plans for the placement of roads, green spaces, bicycle paths, etc. The author analyzes the modern global practice of public management in the field of urban improvement and determines that the world has already formed a clear system of organization, coordination and control over the execution of works between the authorities and citizens in accordance with existing needs. This is an example of proper cooperation between the authorities and citizens and a prerequisite for Ukrainian cities to develop their own approach to urban improvement and to form a possible scenario for identifying the main problems in this area.

Key words: foreign experience; development of settlements; public administration; world experience; subject of power.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. З роками влада приділяє все більше уваги питанням, пов'язаним з благоустроєм населених пунктів. Передусім це стосується життєдіяльності мешканців, зокрема: 1) збереження об'єктів благоустрою, природних ландшафтів та інших природних комплексів і об'єктів; 2) утримання в належному стані житлових територій; 3) належного утримання та раціонального використання територій, інженерних споруд, об'єктів рекреаційного, природоохоронного, оздоровчого, історико-культурного призначення, будівель; 4) санітарного очищення водойм тощо. Це включає організацію їх використання та створення умов для реалізації прав суб'єктами у цій сфері.

Аналіз зарубіжного досвіду публічного управління благоустроєм населених пунктів є гарним прикладом для збереження, збільшення та оновлення зелених насаджень, а також тенденції в українських містах, селищах до формування нових житлових районів, які є доглянутими та пристосованими до існуючих сучасних потреб в умовах війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Науковці Є. Пряхін та Є. Щербина наголошують на актуальності адміністративно-правового регулювання у сфері благоустрою населених пунктів та адміністративної відповідальності за порушення державних стандартів, норм і правил в мирний час [1].

Вчений-адміністративіст Ю. Палій узагальнив досвід Німеччини, Франції, Данії, Великобританії, США та Канади у вирішенні проблем озеленення міст [3]; В. Очеретний, Д. Кузьміна, В. Сологор

та Т. Потапова розкрили стандарти озеленення міст на душу населення в Європі та світі [4].

Вітчизняні науковці О. Бабаєвська, А. Бодров, Б. Васильєв та інші у своїх працях акцентують увагу на розкритті відповідних адміністративних механізмів та технологій адміністрування благоустроєм населених пунктів [2]; О. Інатенко, І. Драган, В. Логвиненко та Н. Олійник у своїх працях висвітлюють окремі питання нормативно-правового регулювання благоустрою територій, зокрема населених пунктів [1].

Автори довели, що основним етапом планування ефективної системи благоустрою є створення та затвердження відповідних сертифікатів і стандартів, висвітливши існуючі нормативно-правові документи з питань благоустрою, які використовуються для локальної реконструкції [5].

Вчені О. Євтушенко, Т. Белінська розкрили досвід адміністрування у сфері благоустрою населених пунктів та озеленення на прикладі Європейських країн як Брюсселя, Борна, Лондона, Парижа та інших міст [6]. Це матиме позитивний вплив на подальший розвиток цього сектору в українських містах.

Але у наукових дослідженнях, питання зарубіжного досвіду правового регулювання діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері благоустрою населених пунктів розкриті поверхнево та потребують поглиблення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проведений аналіз наукових праць вчених різних галузей права дає змогу визначити, що питання зарубіжного досвіду правового регулювання діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері благоустрою насе-

лених пунктів на достатньому рівні не розкрито та потребують подальших досліджень в частині вдосконалення правового регулювання діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері благоустрою населених пунктів та вирішення нагальних проблем в цій сфері адміністративних правовідносин.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Стаття націлена на розкритті правового регулювання діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері благоустрою населених пунктів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні українські дизайнери здебільшого орієнтуються на західні практики. Зокрема, набирає оборотів тренд на вертикальне та дахове озеленення: ще десять років тому озеленення дахів можна було зустріти лише в елітних проектах, а зараз його впроваджують у різних класах нерухомості. У міському озелененні по всьому світу створюються різноманітні системи садів і площ у підземних паркінгах і на платформах на дахах, які забезпечують оптимальні умови для росту рослин. Такий підхід збільшує загальну площу зелених насаджень. Міська ландшафтна архітектура має багато вдалих прикладів відкритих просторів над підземними гаражами [11, с. 46].

Цікавим є досвід американських міст. В Окленді, наприклад, на даху чотириповерхового підземного гаража створено сад площею 1,4 га, з доріжками відкритого плану, клумбами, ставками і групою дерев. У такому ж стилі створено сквер над підземним гаражем у Пітсбурзі. Автором став відомий ландшафтний архітектор J.O. Simmons, який створив мальовничий оазис мікротопографії на противагу урбанізованому місту. У Карацу японські архітектори Тадао Като і Тадао Накамура створили багатопверховий сквер для «медитативного» відпочинку. Композиція поєднує декоративні стіни, тераси, сходи, фонтани, скульптури та водойми, а для мощення використано кольоровий пісок і гальку. Створення садів на дахах житлових і громадських будівель є передовим способом сприяння озелененню міських територій, а також вигідним з точки зору сонячної радіації та забруднення повітря, оскільки на дахах повітря чистіше [7]. Таким чином, озеленення дахів дає можливість вирішити питання покращення стану довкілля і, як наслідок, підвищити якість життя мешканців.

Лондон (Великобританія) - одне з найзеленіших міст Європи, і його мешканці серйозно ставляться до питань озеленення [11, с. 46]. У кожному з тридцяти двох районів міста є районна рада, відповідальна за озеленення. Тільки зазначена рада має право виділяти землю під забудову [11, с. 46].

Відповідають за благоустрій у своїй юрисдикції, включаючи розвиток парків, набережних

та інших громадських місць. Ради лондонських районів користуються автономією, і мерія або уряд не можуть реалізовувати будівельні проекти без їхньої згоди. Фінансування благоустрою здійснюється з бюджету району, який є постійно зростаючим місцевим податком, що встановлюється на місцевому рівні. Ставка варіюється від району до району в місті, але зазвичай становить близько 150 фунтів стерлінгів [7]. Тому, зважаючи на те, що ціни на нерухомість є найвищими у світі, ніхто в місті не знищує природу і не будує багатопверхівки за схемою швидкого збагачення. Міська влада більше дбає про людей та їхній комфорт, ніж про власні інтереси, що проявляється у плануванні доріг та будівель, громадського транспорту та дитячих майданчиків [11, с. 47].

Стокгольм (Швеція) стабільно входить до числа найбільш прогресивних міст з точки зору розвитку громадського простору. У Північній Венеції очікується значне зростання населення протягом наступного десятиліття. Тому керівництво розробило план (стратегію) розвитку міста до 2030 року, як центру інноваційного бізнесу, простору з рівним доступом для всіх верств населення та центру розвитку людської індивідуальності. У місті проживає майже 940 000 мешканців, але лише 31% з них живуть у шестиповерхових будинках з хорошим транспортним сполученням і в безпосередній близькості один від одного. Ця територія становить 8% від загальної площі міста, тоді як решта міста розвивається за принципами зтагі сію (розумного міста), такими як скорочення пішохідних відстаней, більш зручний транспорт та екологічність [8]. Слід зазначити, що міська влада досягла значного прогресу у вирішенні транспортних проблем. За останнє десятиліття було побудовано мережу велодоріжок, комфортного громадського транспорту та пішохідних зон, а викиди вуглекислого газу (CO₂) скоротилися на чверть [11, с. 47]. Шведська столиця має не лише чисте повітря, але й гарну набережну для риболовлі та купання. По всьому місту створені парки, сквери та громадські простори зі спортивними та дитячими майданчиками. На перших поверхах будинків, що виходять на вулиці, розташовані кафе, ресторани, магазини та місця для відпочинку і дозвілля. Основні велодоріжки прокладені між пішохідними зонами та припаркованими автомобілями, щоб забезпечити безпеку велосипедистів і не заважати руху транспортних засобів. Варто зазначити, що все це було створено за містобудівною моделлю, яка базується на підвищенні комфорту проживання [8].

У Німеччині діє принцип «природі дозволено робити все, що вона хоче», тому німці не втручаються в те, що росте природним шляхом, і дозволяють рослинам вплітатися в будинки, рости

на дахах і на газонах. Дерева також ростуть у вестибюлі офісного центру, де розташовані офіси депутатів Бундестагу [9]. Гамбург - північне місто, розбудоване навколо затоки, одне з провідних портових міст Європи і найбагатше місто країни. Приватні та громадські ініціативи з озеленення та екологічно чистого розвитку підтримуються муніципальним керівництвом. Гамбург має міську громаду, яка захищає права своїх мешканців і не дає інвесторам перетворити одне з найбагатших міст Європи на одне з найдорожчих. У 2011 році Гамбург, включно з районом ХафенСіті, збудованим на місці колишньої промислової зони, був визнаний таким [11, с. 48]. У район було інвестовано понад 10 мільярдів євро, що призвело до високих цін на житло та житлових одиниць, які ще й наполовину не заповнені. Університетські будівлі не є центром студентського життя через високу орендну плату та відсутність доступних магазинів у цьому районі. Молоді люди відвідують університет лише для того, щоб вчитися і проводити вільний час у районі Старого порту [10].

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, для успішного вирішення планувальних, забудовницьких та ландшафтних проблем архітектурно-планувальні адміністративні рішення необхідно впроваджувати з урахуванням майбутніх перспектив розвитку благоустрою населених пунктів. Необхідно в українських містах слід звернути увагу на озеленення історично сформованих міських центрів. Зелені

насадження впливають на мікроклімат, значно зменшуючи вміст пилу та диму в повітрі, виконуючи роль своєрідного фільтра та впливаючи на тепловий режим, вологість і ступінь руху повітря. Багато видів декоративних рослин створюють широкі можливості для архітектурної композиції та містобудування в цілому.

Отже, зарубіжний досвід країн дає низку конкретних прикладів того, як Україна може покращити рівень життя свого населення заради суспільного розвитку та комфортного проживання фізичних осіб на відповідній території. Міжнародні стандарти та практика демонструє адміністративні пріоритети оптимальної організації міського простору та раціонального використання ландшафтних ресурсів, що гарантує високий рівень комфортного життя як в місті, так і селищі в умовах війни. Зазначене залежить передусім від спільної злагодженої роботи та взаєморозуміння між суб'єктами публічної адміністрації та населенням (громадянами, іноземцями, особами без громадянства тощо). Однак не існує ідеальної моделі розвитку благоустрою населених пунктів, яка б підходила для всіх країн, зокрема і для України. Саме тому імплементація тієї чи іншої моделі може благоустрою населених пунктів матиме негативні наслідки для міст України. Тому, на наш погляд, необхідно змінити ставлення та адаптувати зарубіжний досвід публічного адміністрування у сфері благоустрою населених пунктів. Це було б чудовим стимулом для України вжити відповідних заходів на шляху до розвитку та процвітання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ihnatenko, O. P. (2016). *Derzhavne rehulivannia sfery blahoustroiu naselenykh punktiv* [Public regulation of the area of beautification of human settlements]. Doctor's thesis. National Academy of Public Administration under the President of Ukraine. Kyiv [in Ukrainian].
2. Byelinska, T. O. (2019). *Blahoustruy terytoriy mista: aktualni pytannya upravlinnya* [Landscaping of the city: current management issues]. *Mohylyanski chytannya – 2019: dosvid ta tendentsiyi rozvytku suspilstva v Ukrayini: hlobalnyy, natsionalnyy ta rehionalnyy aspekty, materialy Vseukrayinskoï naukovy-praktychnoi konferentsii - Mohyla Readings – 2019: experience and trends in society in Ukraine: global, national and regional aspects, Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference*. Mykolayiv [in Ukrainian].
3. Paliy, Ya. I. (2018). *Prohramy ozelenennya mist: svitovyy dosvid ta vitchyznyani realiyi* [Urban landscaping programs: world experience and domestic realities]. *Sotsialno-ekonomichni, politychni ta humanitarni vymiry natsionalnoho ta mistsevoho rozvytku, materialy rehionalnoi naukovy-praktychnoi konferentsii - Socio-economic, political and humanitarian dimensions of national and local development, Proceedings of the Regional Scientific and Practical Conference*. Poltava [in Ukrainian].
4. Ocheretnyy, V. P., Potapova, T. E., Kuzmina, D. M., & Solohor, V. M. (2017). *Suchasna tendentsiya skorochennya ploshchi zelenykh nasadzhen v sviti* [A modern tendency of reducing the space of green plants in the world]. *Suchasni tekhnolohiyi, materialy i konstruktsiyi v budivnytstvi – Modern technologies, materials and structures in construction*, 2. 69–76. Doi: 10.31649/2311-1429 [in Ukrainian].
5. Sokolan, Yu. S., & Kucherenko, L. V. (2021). *Analiz dosvidu planuvannya systemy blahoustroiu zhytlovykh terytoriy pry rekonstruktsiyi* [Analysis of planning experience of inhabites localities urban beautification in view of reconstruction]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Bulletin of the Khmelnytskyi National University*, 2. 17–25. Doi: 10.31891/2307-5732-2021-295-2-17-25 [in Ukrainian].
6. Leheza, Ye., Horbalinskiy, V., Berezniak, V., Khashev, V., & Oleksenko, V. (2023). *Methods protection of environmental rights and interests through court proceedings: administrative aspect and criminal law aspect*. *Revista De La Universidad Del Zulia*, 14(40), 258-268. Doi: <https://doi.org/10.46925/rdluz.40.14>.

7. Jevropeyskiy dosvid zelenogo blagoustroju [European experience of green improvement Ofitsiyniyi sait Ukraina kommunalnaya] (2013). Retrieved from <http://jkg-portal.com.ua/publication/one/jevropejskj-dosvd-zelenogo-blagoustroju-33866> [in Ukrainian].
8. Blagoustriy po-evropeysky: Stokgolm [European landscaping: Stockholm] (2014). Retrieved from <https://hmarochos.kiev.ua/2014/11/26/blagoustriy-po-yevropeyski-stokgolm/> [in Ukrainian].
9. Hermanyia, Berlyn – horod zeleny. [Germany, Berlin – city of greenery] (2022). Retrieved from <https://ru.infoglobe.cz/traveller-guide/germany-berlin-a-green-city/> [in Czech Republic].
10. Blagoustriy po-evropeysky Landscaping in European style: Hamburg]. (2014). [Retrieved from <https://hmarochos.kiev.ua/2014/11/13/blagoustriy-po-yevropeyski-gamburg/>] [in Ukrainian].
11. Zadorozhnia, I. (2021). Svitovi praktyky publicnoho upravlinnia sferoiu blahoustroiu mist [Global practices of public management in the sphere of blagoustra cities]. *Naukovyi visnyk : Derzhavne upravlinnia - Scientific Bulletin: State Administration*, 4(10), 38-49. Doi: 10.33269/2618-0065-2021-4(10)-38-49 [in Ukrainian].